שני לוחות הברית — ויגש

ולא יכלו אחיו לענות אותו (בראשית מה, ג). בב"ר (צב, י) אבא כהן ברדלא אומר, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולין לעמוד בתוכחתו, הדא הוא דכתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. כשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים נ, כא) אוכיחך ואערכה לעיניך, על אחת כמה וכמה. והזוהר (ח"א רא, ב) האריך במאוד במוסר זה בפסוק זה. וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מג, יח) וזה לשונו, ר' יוסי אמר וי לון לבני נשא דלא ידעי ולא מסתכלין בארחוי דאורייתא, וי לון בשעתא דקב"ה ייתי למתבע לון דינא על עובדיהון ויקום גופא ונפשא למיהב חושבנא מכל עובדיהון כו', עיין שם שהאריך במאוד בתוכחת מוסר, ומענין יומא דינא רבא והחי יתן אל לבו:

וינשק לכל אחיו ויבך עליהם (שם מה, טו). ראה כמה צריך האדם למחול ולהעביר על מדותיו, כי הם חטאו נגד יוסף, ויוסף בכה ונשק אותם:

ואת יהודה שלח לפניו (שם מו, כח). לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (תנחומא ויגש יא). לימוד מוסר מזה כל פעולה שאדם עושה ראשית דבר יראה בפעולה זו להבין ענין לצורך גבוה. כמו מי שזוכה לבנות בית יצייר במחשבתו בתחלה איזה חדר בבית שיהיה מוכן לו להיות סגור שם לתורה ולתפלה ולהתבודדות, ומקום מוכן בית ועד לחכמים, ואח"כ יצייר עניינים המצטרכים לו. וכן יעקב שלח מתחלה לתקן לו בית תלמוד:

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף (בראשית מז, יב). פירש רש"י (ד"ה לפי הטף), לפי הצריך לכל בני ביתם. כלומר ההכרחי ולא יותר מן ההכרח כדי חייו, כי לא יבקש אדם מותרות רק כדי חייו והיותר יחרים. וכן יעקב אמר לכו שברו רעבון, (יוסף אמר (בראשית מב, יט) לכו הביאו שבר רעבון בתיכם), שלא יאכל אדם רק לשבור הרעב ולא למלא בטנו, והארכתי בדרוש הזה במקומו בקדושת המאכל (פיסקא קדוש יהיה כי לא על הלחם לבדו סעיף ב', ד"ה ובעל ראשית חכמה):

רק אדמת הכהנים לא קנה וגו' (שם מז, כב). צריך אדם שלא להיות כפוי טובה וישלם טובה תחת טובה, אפילו לגוי הכומרים של מצרים עשו טובה ליוסף כשהיה דינו בפניהם בענין מעשה דאשת פוטיפרע, כאשר הבחינו שהאמת אתו הצילו אותו ממות כדאיתא בדברי רז"ל כו' (תרגום יונתן בראשית לט, י), על כן עתה גם כן הטיב עמהם. הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם (תהלים קכה, ד):

נשלם פרשת וישב מקץ ויגש. בעזרת השוכן בבית אשר בו נהלך ברגש